

Барабаш Вячеслав, студент

Станіславчук О.В., к.т.н., доцент кафедри промислової безпеки та охорони праці

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, м. Львів

ПРОБЛЕМА СУЇЦИДУ СЕРЕД ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ (ОВС)

Тисячоліттями людині загрожувала велика кількість небезпек різного походження: природні (природні явища, стихійні лиха, небезпеки біологічного походження); техногенні (створені самою людиною з різною метою), соціальні (небезпеки, що загрожують людині від інших осіб), комбіновані (виникнення яких є наслідком активного масового прояву трьох попередніх). Перебуваючи в середовищі, яке насичене великою кількістю таких небезпек, людина здатна й до самознищення.

За останніх десять років серед причин смерті в Україні третє місце посідає самогубство. На сьогодні наша країна входить до групи країн з високим рівнем суїциду: понад 33 випадки на 100 тис. населення (в західних регіонах країни), а на іншій частині - до 40 випадків. З такими показниками суїцидальної активності Україна посідає п'яте місце серед країн Європи.

Сільські мешканці майже у 1,33 разів частіше позбавляють себе життя ніж міські, що пов'язано з високим рівнем вживання алкоголю, наркотичних препаратів, високим рівнем безробіття в селі, важкою фізичною працею та відсутністю висококваліфікованої медико-психологічної та спеціалізованої допомоги.

Зростає рівень добровільної смерті і у роки поглиблення соціально-економічної нестабільності у державі, саме тому різко підвищився рівень самогубств серед чоловіків, особливо у промислово-розвинутих регіонах.

Встановлено, що найвищі рівні самогубств стаються серед працівників правоохоронних органів, психологів, лікарів, адвокатів, вчителів. Рівень суїцидальної активності серед працівників ОВС становить 22 випадки на 100 тис. населення. Виснажливий характер трудової діяльності та як наслідок – виникнення синдрому хронічної втоми, а також певна соціальна незахищеність є причинами належності військовослужбовців, працівників Міністерства внутрішніх справ, Державної служби з надзвичайних ситуацій та лікарів до окремих соціальних та професійних груп суїцидального ризику.

Найприкрішим є те, що люди, які мають захищати нас, не в змозі захистити себе від себе. Серйозно непокоїть та потребує адекватної оцінки той факт, що в результаті самогубств органи та підрозділи МВС України кожного року втрачають майже стільки працівників, скільки під час виконання службових обов'язків.

Соціально-демографічна картина суїцидента органів внутрішніх справ виглядає таким чином: понад 70% працівників покінчили життя самогубством після 5 років служби в ОВС, тобто йдеться про осіб найбільш працездатного віку та високого професіоналізму (25-40 років), що зумовлює максимальну задіяність працівників цієї вікової категорії в особливо небезпечних та відповідальних службових операціях та у заходах з охорони громадського порядку. Це впливає на фізичний, психологічний і моральний стан працівників, що призводить до появи у багатьох з них порушень настрою, змін поведінки, характеру, появи шкідливих звичок і як наслідок - до суїциду. До таких психогенних умов належать: стресові ситуації, високі психічні та фізичні навантаження, поранення й загибель людей, застосування вогнепальної зброї, спецзасобів і силових прийомів.

Більшість суїцидів працівників ОВС сталися на тлі негативних соціально-економічних чинників, притаманних широким верствам сучасного українського суспільства, а саме:

- різкого зниження життєвого рівня більшості громадян України (включаючи членів сімей працівників ОВС);
- звуження системи соціальних гарантій, зокрема в системі МВС;
- погіршення матеріального стану працівників та їхніх сімей внаслідок знецінення і затримки заробітної платні;
- незадовільних умов життєдіяльності багатьох працівників і членів їхніх сімей (відсутність та безперспективність отримання житла, недоступність нормального відпочинку, необхідність утримання безробітних родичів тощо);

- постійний стресовий стан через страх внаслідок скорочення чи з інших причин опинитися поза системою ОВС;
- різке майнове розшарування в суспільстві, безперспективність суттєвого поліпшення життєвого рівня завдяки сумлінній праці в системі ОВС;
- нагнітання атмосфери безнадії окремими вітчизняними ЗМІ, що смакують питання високого рівня злочинності, у поєднанні з пропагандою "європейського" способу життя, для якого характерний високий споживчий рівень, недоступний більшості працівників та членам їхніх сімей, тощо.

На разі зниження ризику самогубств може бути забезпечено на підставі принципу комплексності, який реалізується запровадженням таких заходів як:

- діагностика суїцидальної поведінки.
- профілактика самогубств (комплекс медичних, психологічних, загально-службових заходів)
- попередження самогубств (заходи, які вживаються у випадках конкретних проявів суїцидальної поведінки в працівників органів ОВС).

Заходи щодо запобігання самогубств, здійснювані персоналом частин і служб ОВС, не повинні обмежувати права та обов'язки працівників, завдавати їм моральної або фізичної шкоди. Головними завданнями професійного психологічного відбору є:

- виявлення з-поміж кандидатів на службу, навчання, працівників та осіб з нервово-психічною нестійкістю і тих, хто перебуває у стані дезадаптації;
- оцінка психологічної придатності до тих чи інших видів діяльності;
- оцінка характеру та рівня професійної адаптації до служби після початкової підготовки;
- виявлення осіб з асоціальними установками, і тих, хто вживає психоактивні речовини.

Також, слід звертати увагу на інформацію щодо випадків самогубств, спроб самогубств або суїцидальних загроз з боку близьких родичів та друзів. Ретельно вивчати інформацію щодо перенесених травм, позаяк за ними можуть критися суїцидальні спроби.

Складовими частинами роботи з профілактики та попередження самогубств серед працівників ОВС є:

- ретельна організація щоденної служби, побуту, відпочинку підлеглих;
- попередження та усунення конфліктів між членами колективу;
- забезпечення соціальної та правової захищеності працівників, турбота про особовий склад;
- планомірний розподіл фізичного і психологічного навантаження; попередження надмірної емоційної напруженості членів колективу.

Керівник будь-якого рангу має знати, що існує три головні способи надання психологічної допомоги людині, яка думає про самогубство:

- своєчасна діагностика та лікування суїцидента;
- активна емоційна підтримка людини, яка перебуває у стані депресії;
- заохочення її до позитивних зрушень.

Слід мати на увазі, що перелік групи професійного суїцидального ризику (медичні працівники, працівники середньої і вищої школи, соціальні працівники різного рівня і типу, працівники психологічної служби, працівники пенітенціарних установ, командири і інші відповідальні особи в армії, структурах ОВС, ДСНС та подібних воєнізованих підрозділах) доповнився категорією високого суїцидального ризику, як учасники АТО.

Можливі цілеспрямовані заходи: встановлення конструктивного діалогу із ЗМІ; використання сучасних інформаційних технологій; сприяння об'єднанню «тих, що вижили» в групи взаємодопомоги, розповсюдження інформації про принципи організації і роботи таких груп; впровадження на робочих місцях заходів з попередження стресів і перевантажень.

Загалом же існує необхідність у розробленні та запровадженні в дію державної програми щодо зниження рівня поширення такої «чуми» нашого часу як суїцид.